

Oikeus yksilölliseen asumiseen

YK:n vammaissopimus artikla 19 (eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä) määrittää vammaisten henkilöiden oikeuksia asumisessa: Vammaisilla henkilöillä on yhdenvertaisesti muiden kanssa mahdollisuus valita asuinpaikkansa sekä se missä ja kenen kanssa he asuvat. Heillä ei ole velvollisuutta käyttää tiettyjä asumisjärjestelyitä. Heille tulee järjestää yhdenvertaisesti ja heidän tarpeidensa mukaiset tarvittavat asumispalvelut kotiin sekä tarvittaessa muita tukipalveluita. Tukipalveluilla mm. henkilökohtaisella avulla tuetaan henkilön elämistä ja osallisuutta kodin ulkopuolella erilaisissa yhteisöissä.

Hyvinvointialue vastaa asumisen palvelujen järjestämisestä eli esimerkiksi asukkaansa laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ([Laki hyvinvointialueesta 7§](#)). Hyvinvointialue vastaa siitä, että alueella on riittävä oma palvelutuotanto. Asumisen palveluja voidaan myös ostaa yksityisiltä palveluntuottajilta, järjestää antamalla palvelusetelin tai palvelut voidaan järjestää henkilökohtaisen budjetoinnin mallilla. Vamman vuoksi välttämättömät palvelut tulee järjestää yksilöllisten tarpeiden perusteella.

Asumisen laatukriteerit tutuiksi

Asumisen kehittämisen perusta muodostuu **yhdenvertaisuudesta ja vammaisten ihmisten oikeuksista**. Keskeisenä periaatteena vaikuttaa ihmisen oma kokemus asumisestaan, joka on tärkeä asumisen laatuun vaikuttava tekijä. Asumisen laatukriteerit ja sanasto auttavat määrittelemään muun muassa sellaiset asunnon, elämänlaadun ja henkilökohtaisen tuen asiat, jotka yhdessä tekevät kodista mahdollisen.

Asumisen laatukriteereissä käydään läpi mitä vammaisten ihmisten hyvä asuminen edellyttää (Ympäristöministeriö, Hynynen 2021). [Asumisen laatukriteerit \(PDF\)](#) kuvaavat asumista tukevien palveluiden vaikutuksia ja auttavat niiden arvioinnissa. Laatukriteereiden avulla voi pohtia vaikuttamisen tarpeita hyvinvointialueen asumispalveluissa. Laatukriteereiden lähtökohtana ovat palveluiden vaikutukset henkilön elämään eri osa-alueilla.

Laatukriteereitä on yhdeksän:

1. Asuminen yhteisössä
2. Valinta ja valta
3. Sosiaalinen liittyminen ja kansalaistoimintaan osallistuminen
4. Henkilökohtaiset ihmissuhteet
5. Koulutus ja henkilökohtainen kehittyminen
6. Arvostetut sosiaaliset roolit
7. Elämänlaatu
8. Terveys ja hyvinvointi
9. Turvassa ja turvallisuus

Nämä kriteerit esitellään tarkemmin kohta kohdalta Asumisen tekoja -oppaassa. Näiden kriteerien avulla voi käydä läpi ja arvioida oman hyvinvointialueen asumispalveluiden toteutumista. Miten asumisen palvelut toimivat esimerkiksi henkilön itsemääräämisoikeuden toteutumisen, palveluiden vaihtoehtojen käyttämisen tai yksilöllisten toiveiden ja tarpeiden huomioimisen näkökulmista, kun niitä verrataan palvelutuotannon ehtoihin? Tärkeää on huomioida myös kotiin saatavan tuen joustavuus ja monipuolisuus

sekä lähiympäristöjen ja -palveluiden saavutettavuus. Tavallisella asumisella ja sitä tukevilla palveluilla vähennetään eriarvoisuutta.

Asumisen tekoja -opas: <https://verneri.net/asumisen-tekoja/wp-content/uploads/2018/11/asumisen-laaturiteerit-2018.pdf>. Asumisen tekoja -opasta on myös tilattavissa Tukiliitosta materiaalit@tukiliitto.fi.

Asumisen tekoja -laajempi nettisivusto: <https://verneri.net/asumisen-tekoja/>, josta löytyy asumiseen liittyvää materiaalia ja mm. Hyvän elämän videoita asumisesta.

Tukiliitto on julkaissut Oikeus omannäköiseen kotiin -verkko-oppaan, joka perustuu asumisen laaturiteereihin: <https://www.tukiliitto.fi/ajankohtaista/tukiliiton-uusi-opas-asumisesta/>

Tukiliiton Asuminen-sivusto: <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/asuminen/>.